

Editor: Luminița Popescu
Coperta: Andrei Gamart

We know
books

Toate drepturile rezervate Editurii Prestige

Copyright © 20124 Editura Prestige

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CARAGIALE, ION LUCA

Momente și schițe/Ion Luca Caragiale. - București: Prestige, 2024
ISBN 978-630-332-112-7

821.135.1

Tel.: 0732.55.88.33
www.edituraprestige.ro
www.facebook.com/edituraprestigeoficial

Ion Luca Caragiale

Momente
și
schițe

PRESTIGE
KIDS

București - 2024

BIOGRAFIE	5
Accelerat no. 17	9
Amici	15
Arendaşul român	22
Bacalaureat	25
Boborul	30
Boris Sarafoff	36
Bubico	47
Cadou	55
Cam târziu	60
Căldură mare	66
Cănuță om sucit	71
D-l Goe	82
Dascăl prost	89
Dintr-un catastif vechi	95
Două loturi	102
Duminica Tomii	121
Infamie	127
Intelectualii	132
La Moși	136
La Peleş	142
Lache și Mache	145
Lanțul slăbiciunilor	149
Mitică	155
Moftangii	161
Moșii	168

O cronică de Crăciun.....	170
O lacună	181
O zi solemnă	187
Om cu noroc	194
Repausul dominical	200
Slăbiciune	208
Șah și mat!	213
Tot Mitică	217
Triumful talentului	227
Un pedagog de școală nouă	233
Urgent	246
Vizită... ..	252
<i>REFERINȚE CRITICE</i>	259

— În zorii zilei de 9 iunie 1912, Caragiale a murit subit în locuința sa de la Berlin, din cartierul Schöneberg, bolnav fiind de arterioscleroză.

Accelerat no. 17

Un individ purtând pe umeri o șubă largă, cu o căciulă mare pe ceafă, stă la masă în restaurantul Gării de Nord și bea ceai. Are un geamantan de pânză cu cercuri de tinichea alături pe un scaun, și pe masă un sac de piele neagră, prin mânușa căruia își ține petrecută bine mâna stângă până la încheietura brațului. După figură, după maniere și port, trebuie să fie vreun negustor ori arendaș din provincie. Un domn bine îmbrăcat, blană cu guler de astrahan și căciuliță asemenea, bea cafea la altă masă, fumează și se uită din când în când către provincial, care nu ia seama deloc că-l observă cineva. În același timp, domnul trage cu ochii la ușă: așteaptă desigur pe cineva, și cu nerăbdare. Negustorul plătește ceaiul. Îndată, iată și hamalul vine să-i spună că trenul a tras la peron; îi ia geamantanul de pânză și vrea să-i ia și sacul de piele, ca să-l ușureze pe pasager; dar acesta își trage repede mâna cu sacul și refuză serviciul. Sacul nu e mare, dar trebuie să fie greu, fiindcă pasagerul, ridicându-se, trebuie să-l țină și de dedesubt cu mâna dreaptă. Hamalul pornește spre ușă; negustorul după el. Domnul, care n-a scăpat din ochi nicio mișcare, s-a ridicat și el și pornește pe urma negustorului la câțiva pași. Negustorul s-a suit într-un vagon de clasa întâi și șade pe coridor cu sacul lui în brațe. Domnul se plimbă de colo până colo pe peron, trăgând cu ochiul aci cătră partea pe unde vin pasagerii, aci cătră geamul la care stă în picioare omul cu sacul, pe când acesta

se uită foarte distrat pe geam la mișcarea de pe peron. Mai sunt cinci minute... Domnul de pe peron se vede bine că fierbe de nerăbdare... În sfârșit, un om îmbrăcat modest, un fel de fecior de casă, făcându-și greu loc prin mulțime, sosește găfâind cu un geamantan frumos de piele rusească, cu un tartan și cu un bilet de clasa întâi.

- Dobitocule! era să mă faci să scap trenul!... Apoi, luându-și bagajul și biletul, trage la o parte pe fecior și îi șoptește pripit și cu un aer foarte sever. Mai sunt două minute. Domnul, ajutat de fecior, se suie în vagon unde e negustorul. Acesta, îndată ce s-a suit domnul, trece din coridor în cupeu, pe când domnul face fel de fel de semne de inteligență feciorului său, care stă drept în față-i pe peron. Fluierul întâi... Apoi numaidecât al doilea... Frânele se desfac... Trenul a pornit. Domnul intră în cupeu după negustor, care s-a dezbrăcat de șubă și șade cu sacul pe mână.

- Bonsoar, zice domnul.

- Bonsoar, răspunde negustorul. Și domnul se așază pe fotoliul din față, după ce și-a pus geamantanul în plasă și tartanul la căpătâi. Doi-trei kilometri tăcere.

- Mergeți departe? întreabă domnul.

- De! departe și nu departe...

- ...?

- Până la Mărășești...

- Până la Mărășești?

- Da. Dar dv.?

- Și eu tot până la Mărășești.

- Vezi?... După daraveri...

- Da, după daraveri. Dar dv.?

- Tot după daraveri.

Conducătorul... Taie biletul domnului și întinde mâna către negustor...

- 753, zice omul, care pare că deja moțăie, și pune mâna în buzunar să arate cartă... Conducătorul salută și pleacă.

- Aveți cartă permanentă? întreabă domnul. Sunteți poate la Senat...

- Ba nu... am bilet de abonament... Am multe alergături și-mi vine mai ieftin... Chitila...

- Puțină lume astăzi în tren. În tot vagonul suntem numai noi și încă un pasager în alt cupeu. E bine... putem dormi până la Mărășești! zice domnul, lungindu-se pe fotoliuri și acoperindu-se cu tartanul.

- A! eu nu dorm niciodată în tren, zice negustorul... Știți, umblu cu bani... Pungași...

Frate, să fie adevărat?...

- Ei, bravos! Nu s-a-ntâmplat și mai acu' o lună?...

- Eu, drept să-ți spun, nu m-am gândit niciodată... S-o fi întâmplat așa o dată.

- Numa' o dată?

- În clasa întâi?

- Tocmai în clasa întâi, firește, zice negustorul. Mie, ce să-ți spui? mi-e frică al dracului. Mi se-ntâmplă câteodată să am sume mari cu mine... bunioară ca acuma...

- !...

- Glumă e să mă arză odată cu o avere de om.

- ...!!!

- Patruzeci de mii de franci!...

- ...!!!

- Să ferească Dumnezeu! M-ar omorî! adaogă provincialul.

- Nu ți se pare dumitale că e prea cald aici? întreabă domnul, ștergându-se de sudoare.

- Nu, răspunde negustorul, e tocmai potrivit.

– Mie mi-e grozav de cald. Și domnul iese să se răco-rească puțin în coridor. Peste câteva momente, domnul se reîntoarce la locul lui.

– Mă rog, zice provincialul, trenul ăsta se mai oprește undeva până la Ploești ?

– Da... la Periş, două minute.

– La Ploești, ne dăm jos, să luăm câte-o dulceață...

– ...Ne dăm, dacă vrei, zice domnul distrat, ca de pe altă lume, și se trânteste să doarmă, învelindu-se cu tartanul peste cap. Trenul a plecat din Periş. Negustorul scoate un măr din buzunarul șubei și începe să ronțăie. Deodată domnul se ridică:

– Peste puțină să dorm... teribil de cald ! Apoi dă geamantanul jos, îl deschide și scoate un șipuşor elegant; desurubează dopul și oferă negustorului.

– Cognac...

– Mersi... De zece ani nu mai pun spirtoase în gură...

– E extrafin...

– Mersi... Sunt oprit...

Domnul, mâhnit de refuz, înşurupează la loc dopul, pune şipuşorul în geamantan, pe care-l aruncă iar în plasă. Apoi, suflând greu de căldură, iese iarăși în coridor, unde se plimbă de colo până colo. Provincialul se lungește bine, punându-și sacul căpătâi. Conducătorul:

– Biletele pentru Ploești, domnilor !... Domnul din coridor dă discret biletul său... Și reintră în cupeu, trăgând uşa cu multă băgare de seamă ca să nu deranjeze pe negustor, care are probabil intenții să ațipească.

– Puteți umbla cât de tare, zice omul culcat; nu dorm. Unde pot eu dormi ?... Mă lasă să dorm căpătâiul ăsta ? și zicând asta, bate cu palma pe săculeț, care sună foarte plin. Domnul scoate portabacul și oferă negustorului:

– Regale...

– Mersi, zice omul cu sacul; de zece ani m-am lasat de tutun... Sunt oprit...

Apoi, după o pauză lungă:

– Apropo, ziceai dumneata adineaori... de pungăși... în tren. Să vezi ce s-a-ntâmplat unui negustor, un prieten al meu !... Venea cu doi inși de la Roman în clasa-ntâi... I-a luat vreo opt mii de lei... știi cum ? Unul i-a tot dat să bea niște vin dulce cu dresuri, și altul i-a dat să fumeze o țigară, cu afion, cu dracu' știe ce... A adormit omul buștean... Când s-a trezit la București cu capul buimac, era singur în vagon, și tot, blană, geamantan, bani, ceas, tot îi luaseră.

– Ei ! i-o fi luat și inelele din deget, zice domnul, râzând ciudat.

– De unde știi asta ? întreabă iute negustorul. Apoi, după o pauză scurtă, râzând și el:

– Firește că i-a luat și inelele.

– Intrăm în Ploești...

– Ne dăm jos ? întreabă provincialul și, ridicându-se, își petrece mâna prin mănusa sacului și ia bunda pe umeri.

Domnul stă o clipă la gânduri; apoi:

– Ne dăm... Nu-ți iei, adaogă zâmbind ironic, și geamantanul ?

– De geamantan nu-mi pasă ! câteva boarfe de schimbat.

Ploești... Trenul stă la peron.

Negustorul coboară cu sacul; domnul după el cu geamantanul de piele rusească și tartanul... Dar n-apucă să facă trei pași și dau piept în piept cu doi vlăjari, niște mitocani, cari parcă le-ar ține drumul. Domnul vrea să dea pe de lături.

UBRIS | We know books

– Scurt mișcarea ! comandă cu autoritate negustorul, și cele două namile au și-nhățat strâns pe domnul, fiecare de câte o mână... Orice luptă ar fi zadarnică !

– Luați-i sacul ! ordonă aspru negustorul.

Oamenii ascultă.

– Legați-l bine !...

Pe urmă, cătră domnul, care tremură din toate încheieturile și nu protestează câtuși de puțin față cu așa sălbătăcie:

– Apoi, de când mă freci, amice ! cât o să umblu după d-ta ?... Cognac, a ?... extrafin... țigarete, a ?... Regale, a ?...

Amici

Domnul Mache șade la o masă în berărie și așteaptă să pice vreun amic; e vesel și are poftă de conversație.

N-așteaptă mult. Peste câteva momente, iată că-i sosește unul dintre cei mai buni amici, d. Lache. D. Lache e fără chef. S-apropie și șade și el la masă. Cititorul mă va ierta că nu dau nicio indicație de ton, de acțiune și de gamă temperamentală în tot decursul dialogului – indicație atât de necesară pentru citire caldă – și va suplini însuși cu imaginația această lipsă.

Lache: Bonsoar, Mache.

Mache: Bonsoar, Lache.

L.: Ai venit de mult ?

M.: Nu... De vreo zece minute... Iei o bere ?

L.: Iau.

M.: Băietate ! două mari... (*Către Lache:*) Da' ... ce ai ? te văz cam...

L.: Nu prea am chef... Sunt obosit... Am stat azi-noapte târziu la Cosman, până la ziuă.

M.: Cu cine ?

L.: Cu niște amici... Am vorbit foarte mult de tine.

M.: Da ?... Ce ?

L.: E !... mai nimic... fleacuri ! Nu știi cum sunt oamenii noștri ?

M.: Adică... cum ? mă vorbea de rău ?... mă-njura...

L.: Uite, vezi ! ăsta e cusurul tău – exagerezi.

M.: N-ai spus tu ?

L.: Ce-am spus eu ? nu ți-am spus nimica... ți-am spus că așa sunt oamenii... Tu vrei numaidecât să te laude toată

URDIS

lumea și să nu-ndrăznească nimeni să-ți facă o critică, fie cât de mică. Vezi, ăsta e cusurul tău – prea te crezi.

M.: Ba nu mă crez deloc, să mă ierți; da' mă mir că nu găsiți alt subiect de conversație decât pe mine...

L.: Dacă a venit vorba... Mai la urmă, nu te-a vorbit nimeni de rău pe față... firește că n-ar fi întrăznit: știe ce buni prieteni suntem... Da' știi, așa ciupeli.

M.: Cam ce?

L.: Secături... Mai ales unul dintre el nu te poate suferi, și ți-e amic.

M.: Cine-i ăla?

L.: Ei! asta e!... Ce-ți pasă?

M.: Aș vrea să-l știu.

L.: Nu se poate.

M.: Parol de onoare că nu-i cer nicio socoteală; n-am să-l fac niciodată să-nțeleagă că am aflat ce-a spus...

L.: Mai întâi, nici nu știi ce a spus...

M.: Ce-a spus?...

L.: Uite, ăsta e cusurul tău – ești curios.

M.: Bine, frate, firește că sunt curios să aflu ce se spune pe socoteala mea, mai ales de amici, ca să știu cui să mă încrez, cum să mă apăr.

L.: Mai luăm câte una mică?

M.: Da.

L.: Băiete, două mici...

(Pauză. Chelnerul aduce paharele cu bere.)

M.: Ei?

L.: Ei!...

M.: Ei! ce spunea amicul?

L.: Nu te poate suferi... Nu știu cum venise vorba de oameni deștepți, și zic eu: „Uite, Mache e băiat deștept”... că știi că eu te-am considerat întotdeauna ca foarte

deștept, nu că mi-ești amic, fiindcă mai la urmă, dă-mi voie să-ți spun, n-am niciun interes să-ți fac curte... Acu', ce să mai vorbim?... te cunosc și mă cunoști, slavă Domnului! toate defectele le pot avea; dar trebuie să mărturisiiți toți că am și eu o calitate – sinceritatea; și-ți spun sincer că mi-ar părea foarte rău să vie tocmai amici și să zică, mă-nțelegi...

M.: Bine, monșer, cine zice?

L.: Tu.

M.: Eu?

L.: Văz că te uiți la mine așa, cu un aer care de! parcă vrei să-mi zici că nu crezi.

M.: Da' mai întâi ce să crez? că nu mi-ai spus nimic. Mi-ai spus că unul dintre amicii cu cari erai aseară nu mă poate suferi și că tu ai susținut că eu sunt deștept.

L.: Am susținut, firește.

M.: Dar amicul meu, care nu mă poate suferi?

L.: Apoi tocmai la asta vream s-ajung; dar dacă mă întrerupi mereu! Uite, vezi! ăsta e cusurul tău – întrerupi!

M.: Ei! iaca nu mai întrerup; spune, ascult.

L.: Când am zis eu că ești deștept, întâi a zâmbit așa, adică: „Prost ești!”, mie, și pe urmă zice: „O fi deștept, nu zic; dar e cam... zevzec”.

M.: Zevzec!

L.: Zevzec.

M.: Ei! după ce mă judecă dumnealui pe mine că sunt zevzec?

L.: După multe, cari le spunea el...

M.: Cam ce?

L.: Că ți-ai neglijat totdeauna slujba...

M.: Nu-i adevărat!

L.: Că era să te dea afară până acum de vreo trei ori...

M.: Minte!

L.: Că joci cărți, și râd toți de tine ca de o mazăre!

M.: Eu, mazăre!

L.: Că bei...

M.: Ce beau?... două-trei pahare de bere pe zi.

L.: Că te-ai însurat fără zestre.

M.: Treaba mea!... Ce măgar!... Mă rog ție, cine e măgarul ăsta, aș vrea să-l știu...

L.: Și-am zis de la început că nu ți-l spui.

M.: De ce să nu mi-l spui, dacă zici că mi-ești amic sincer.

L.: Ca să mă pui de față?... N-am poftă.

M.: Pe onoarea mea că nu... Își jur pe ce am mai scump că nici n-am să-i pomenesc vreodată. Vreau să-l știu numai, ca să mă feresc de el și să-l desprețuiesc.

L.: Nu se poate, Mache.

M.: Pe onoarea mea! Mă rog ție, spune-mi-l.

L.: Uite, vezi, ăsta e cusurul tău – ești indiscret. Înțelege românește că nu ți-l spui. Eu am toate defectele câte poțtești; da' trebuie să mărturisiți toți că am și eu o calitate – eu sunt discret... nu-mi place să umblu cu plosca.

M.: Atunci dă-mi voie să-ți spun că nu-mi ești amic cum te credeam.

L.: Eu! nu-ți sunt amic ție? eu? Bravos! Mersi...

M.: În sfârșit, un amic...

L.: Dacă sunt eu prost... și-ți spun... da' iacă tac... și aldată să-mi dai cu tifla dacă ți-oi mai spune ceva... (*Către chelner:*) Băiete, încă două mici...

M.: Și... numa atâta a zis amicul de mine?

L.: A zis mai multe... Da-n sfârșit, ce-ți pasă?

M.: Nu-mi pasă nimic... dar sunt curios să văz până unde merge mișelia omului... Zici că mi-e amic.

L.: Bun.

M.: Amic de-aproape?

L.: Da.

M.: Și ce mai zicea?

L.: Nu-ți mai spui, că te superi... Că asta trebuie să mărturisești și tu că e cusurul tău – te superi.

M.: Pe onoarea mea, nu mă supăr...

L.: Zicea de nevastă-ta... că...

M.: Că ce?

L.: Că... În fine, prostii! ce să-ți mai spui?... Da! dar i-am tăiat nasul. Nu-ți permit, zic, să te atingi, mă-nțelegi, de onoarea femeii amicului meu!

M.: Cum! pe onoarea nevastii mele?

L.: Că e prea frumușică și prea tânără pe lângă tine; că te-a luat fiindcă era săracă, dar...

M.: Dar ce?

L.: Că la teatru mereu... Zic: „Are lojă gratis!” – „Da – zice el – la șosea cu bicicleta de două ori pe zi, dimineața și seara?” – „Tot gratis!” zic eu. – „Da' vara la Sinaia, tot gratis? zice el; de unde atâta lux?”

M.: Mare canalie!

L.: Și pe urmă a făcut aluzie aproape pe față la un alt amic...

M.: La cine?

L.: Nu-ți spun...

M.: Ascultă-mă, Lache! să știi că mă supăr serios!... Trebuie numaidecât să-mi spui...

L.: Dacă nu vreau.

M.: Trebuie să vrei! auzi! fiindcă-ți trag palme, mă-nțelegi!

L.: Ei, uite, vezi? ăsta e cusurul tău – ești violent.

M.: Cusur, necusur, numaidecât să-mi spui la cine a făcut infamul aluzie?

L.: Vrei numaidecât să știi?

M.: Da!

L.: La Fănică.

M.: La bărbatul, sorii nevasti-mii! la cumnatu-meu?

L.: La Fănică, la cumnatu-tău.

M.: Mizerabilul! canalia! Cine e? trebuie să-mi spui numele lui!

L.: Uite, vezi? ăsta e...

M.: Nu vreau să știu nimic!... Trebuie să mi-l spui!...

L.: Nu-ți spun!...

M.: Îți trag palme, mă-nțelegi!

L.: Ia poftim!... Ei! apoi nu mă lua așa repede, că... Auzi dumneata! Dar nu strici tu; eu stric... Viu și-ți dau de știre să te păzești de amici, să nu te-ncrezi în oricine ca un zezec, și-ți atrag atenția asupra ce spune lumea despre onoarea ta și a nevastii, și tu, în loc să-mi mulțumești, te rățoiești la mine... O să mă faci să te evit altă dată...

M.: Carevasăzică, nu vrei să-mi spui?

L.: Nu.

M.: Mersi.

(Cheamă pe chelner și plătește. Pauză lungă, în timp ce Mache bate toba cu degetele pe masă, având aerul că plănuiește ceva adânc. Un mușteriu nou-venit, anume Tache, se apropie de masa celor doi amici.)

Tache: Bună seara.

Lache și Mache: Bună seara.

Tache: Mare secătură ești, amice Lache... Mă faci să-mi pierz noaptea până despre ziuă, să te aștept ca un caraghios la Cosman.

Lache: Mă rog ție, scuză-mă... Eram zdrobit de oboseală; nu mai puteam; am stat să mă odihnesc și eu o noapte ca oamenii; m-am culcat de la opt aseară.

Mache (*drept în picioare, izbucnind furtunos*): A! carevasăzică te-ai culcat devreme! n-ai fost az-noapte la Cosman?... Acu știi cine e amicul... Poftim (*Două palme strașnice și pleacă.*)

Lache: Uite, vezi! ăsta e cusurul lui – e măgar!... și violent!... și n-are manieră!

